

Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

På språklig grund (SOU 2025:9)

U2025/00233

Sammanfattning

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) är i huvudsak positiv till utredningens förslag och bedömningar. Bland annat tillstyrker myndigheten förslaget om att grundläggande svenska som andraspråk införs med en tidsgräns för undervisning i grundläggande svenska som andraspråk samt att möjligheten till förlängning måste bygga på en noggrann utredning av stödbehov. Myndigheten välkomnar att det tas fram ett kartläggningsmaterial till stöd för rektorns beslut om svenska som andraspråk men betonar att det måste inkludera riktlinjer för bedömning av elever med funktionsnedsättning för att säkerställa likvärdighet.

SPSM delar utredningens bedömning att kursplaner i svenska som andraspråk för elever som är döva eller hörselskadade behöver införas. SPSM instämmer dock inte i att frågan behöver utredas vidare, utan myndigheten menar att behovet av kursplaner i svenska som andraspråk för elever som är döva eller hörselskadade är så pass välutrett att Skolverket bör få i uppdrag av regeringen att ta fram ändamålsenliga kursplaner för nyanlända elever i specialskolan som är döva eller hörselskadade.

8.1.1 Grundläggande svenska som andraspråk ska införas med nya kursplaner

SPSM tillstyrker förslaget med följande kommentar.

SPSM menar att det är välkommet med nya kursplaner för grundläggande svenska som andraspråk. Det är positivt att utredningen föreslår att de nya kursplanerna ska gälla specialskolan, men som utredningen lyfter (bland annat på s. 119–120) saknas det i dagsläget kursplaner i svenska som andraspråk för elever som är döva eller hörselskadade. Det finns alltså inte någon kursplan för elever som är döva eller hörselskadade som är anpassad till nybörjare i det svenska språket. Detta menar SPSM är en stor brist, inte minst eftersom specialskolorna för elever som är döva eller hörselskadade

har en hög andel elever som är födda utomlands eller födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar.¹ Se vidare synpunkter kring utredningens bedömning under 8.2.8.

8.1.2 En tidsgräns ska införas i de obligatoriska skolformerna

SPSM tillstyrker förslaget.

SPSM välkomnar att avsteg från tidsgränsen ska kunna göras om det finns särskilda skäl. SPSM vill understryka, precis som utredningen lyfter, att vid sådant beslut om förlängning så behöver elevens eventuella behov av extra anpassningar och särskilt stöd ha utretts.

8.1.3 Betyg ska inte sättas för elever som läser grundläggande svenska som andraspråk

SPSM tillstyrker förslaget.

8.1.4 Elever som läser grundläggande svenska som andraspråk ska inte delta i nationella prov i ämnet

SPSM tillstyrker förslaget.

8.1.5 Elever i anpassade gymnasieskolan ska få tillgång till ämnet svenska som andraspråk på anpassad grundskolenivå

SPSM tillstyrker förslaget.

Det förbättrar möjligheterna för vissa nyanlända elever i anpassade gymnasieskolan att läsa svenska som andraspråk på en för dem anpassad nivå.

8.1.6 Svenska för invandrare inom gymnasieskolans introduktionsprogram

SPSM tillstyrker förslaget.

8.1.7 Målgrupperna för svenska som andraspråk ska ändras

SPSM tillstyrker förslaget.

Förslaget bidrar enligt SPSM till en ökad likvärdighet genom att tydliggöra att ämnet ska anordnas utifrån elevers behov av andraspråksdidaktik. Det är

¹ 54% av eleverna i de regionala specialskolorna är födda utomlands eller födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar. Motsvarande siffra i grundskolan är 27% (Skolverkets databas Siris).

positivt att det gäller alla elever, med eller utan funktionsnedsättning, i alla obligatoriska skolformer och stadier.

8.1.8 Rektorn ska besluta om undervisning i svenska som andraspråk
SPSM tillstyrker förslaget.

8.1.9 Ett kartläggningsmaterial för bedömning av en elevs behov av svenska som andraspråk ska utarbetas
SPSM tillstyrker förslaget.

Det är positivt att Skolverket föreslår få i uppdrag att utveckla ett kartläggningsmaterial för bedömning av elevers behov av svenska som andraspråk. SPSM vill dock betona vikten av att detta material tar hänsyn till elever med funktionsnedsättning och inkluderar stöd för hur deras behov kan kartläggas på ett tillförlitligt sätt, varför SPSM bör involveras i uppdraget.

Det föreslagna kartläggningsmaterialet för bedömning av nyanländas kunskaper behöver anpassas för respektive skolform, exempelvis för att kunna kartlägga kunskaper hos elever som är döva eller hörselskadade i den tvåspråkiga specialskolan. Det nuvarande kartläggningsmaterialet för bedömning av nyanländas kunskaper kan inte användas för dessa elever.

8.2.3 Utbildning för undervisning av flerspråkiga elever
SPSM delar utredningens bedömning.

Att alla lärare har grundläggande kunskaper om andraspråsutveckling samt om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt är särskilt viktigt i den tvåspråkiga specialskolan.

8.2.5 Utvärdering av införandet av grundläggande svenska som andraspråk
SPSM delar utredningens bedömning.

8.2.7 Anpassade gymnasieskolan
SPSM delar utredningens bedömning.

En sådan ändring vore positiv för elever i anpassade gymnasieskolan, då det skulle ge fler elever bättre förutsättningar att fullfölja sin gymnasieutbildning. Det skulle också innebära förbättrad likvärdighet i

förhållande till eleverna i gymnasieskolan, där en sådan möjlighet redan finns.

8.2.8 Kursplaner för grundläggande svenska som andraspråk anpassade för döva och hörselskadade elever

SPSM delar utredningens bedömning att kursplaner i svenska som andraspråk för elever som är döva eller hörselskadade behöver införas. SPSM instämmer dock inte i att frågan behöver utredas vidare, utan anser att Skolverket bör få i uppdrag av regeringen att ta fram ändamålsenliga kursplaner för nyanlända elever i specialskolan som är döva eller hörselskadade

SPSM instämmer i utredningens slutsats att det behövs kursplaner för grundläggande svenska som andraspråk som är särskilt anpassade för elever som är döva eller hörselskadade i specialskolan. Att detta inte finns i dagsläget är enligt SPSM en stor brist och något som utredningen tydligt redogör för. Det saknas i dag ändamålsenliga kursplaner i svenska som andraspråk för dessa elever, trots att de regionala specialskolorna har en högre andel elever födda utomlands eller födda i Sverige med utlandsfödda föräldrar. Avsaknaden av en anpassad kursplan riskerar att leda till sämre måluppfyllelse för eleverna.

Kursplaner i svenska som andraspråk och grundläggande svenska som andraspråk som är specifikt utformade för elever som är döva eller hörselskadade i den tvåspråkiga specialskolan är viktiga för att säkerställa att dessa elever får en undervisning som är anpassad efter deras språkliga och kommunikativa förutsättningar. Vid utvecklingen av kursplanerna bör hänsyn tas till elevernas förutsättningar samt deras behov av både svenskt teckenspråk och skriven svenska. Detsamma gäller för elever som är döva eller hörselskadade med intellektuell funktionsnedsättning. SPSM anser vidare att det är viktigt att kursplanerna kompletteras med anpassade kartläggningsmaterial och bedömningsstöd som är utformade för att möta elevernas språkutveckling och kommunikativa förutsättningar.

Sammantaget menar SPSM att det tydligt framgår i betänkandet att det finns ett behov av ändamålsenliga kursplaner för nyanlända elever i specialskolan som är döva eller hörselskadade och att frågan i flera delar redan bör anses vara utredd. SPSM ser därför gärna att Skolverket får i uppdrag att ta fram

ändamålsenliga kursplaner för nyanlända elever i specialskolan som är döva eller hörselskadade.

8.2.9 Skolsituationen för elever med grav språkstörning i olika skolformer behöver utredas

SPSM delar utredningens bedömning.

En bredare utredning med fokus på hur elever med grav språkstörning kan få en mer likvärdig och ändamålsenlig utbildning, högre måluppfyllelse och ökade möjligheter att komma vidare i utbildningssystemet skulle vara välkommet ur SPSM:s perspektiv. Det finns enligt SPSM skäl att se över specialskolans läroplan med tillhörande kursplaner i förhållande till behoven hos elever med grav språkstörning inom skolformen, vilket bör göras i samband med den fortsatta beredningen av förslagen som lämnats i betänkandet Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19).

17.3.1 Förstärkt rätt till studiehandledning på modersmål för nyanlända elever

SPSM delar utredningens bedömning.

17.4.1 Stärkt tillgång till modersmålsundervisning genom nationell samordning

SPSM tar inte ställning till utredningens bedömning, men vill lämna följande kommentar.

Utredningen lyfter några tidigare förslag på åtgärder för förbättring vad gäller modersmålsundervisning. SPSM vill särskilt lyfta förslaget att rätten till svenskt teckenspråk som modersmål ska utökas. SPSM anser att kraven om elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och att minst fem elever efterfrågar undervisningen bör avskaffas för svenskt teckenspråk, i likhet med vad som gäller för de nationella minoritetsspråken. Myndigheten har också tidigare uppmärksammat behovet av att utveckla fjärrundervisning i modersmål² och påtalat till regeringen att myndigheten önskar få i uppdrag att bedriva undervisning i svenskt teckenspråk på entreprenad enligt 23 kap. 4 § skollagen (2010:800).³ Ett annat problem är att det saknas en särskild kursplan för modersmålsundervisning i svenskt teckenspråk. Nuvarande

² SPSM svar på remiss gällande SOU 2019:18. 1 STY-2019/606

³ SPSM:s budgetunderlag 2026–2028. 1 STY-2025/179

kursplaner är inte anpassade för det svenska teckenspråkets specifika förutsättningar, vilket påverkar undervisningens kvalitet och likvärdighet. Dessutom råder brist på behöriga lärare i svenskt teckenspråk, vilket kräver riktade satsningar på lärarutbildning och kompetensutveckling.

17.4.3 Förbättrade förutsättningar för uppföljning, utvärdering och forskning

SPSM delar utredningens bedömning.

Att stärka förutsättningarna för uppföljning, utvärdering och forskning avseende modersmålsundervisning är viktigt för att långsiktigt utveckla undervisningen och genomföra rätt insatser. Som SPSM påtalat i andra sammanhang⁴ saknas i dag i stor utsträckning förutsättningar att följa barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning.

I detta ärende har samordnare Lina Jerpö varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsjurist Ulrika Ehlin, enhetschef Nina Karnehed och sakkunnig Petter Ådahl deltagit.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Aurora Lindberg
Generaldirektör

⁴ SPSM:s yttrande över Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola (SOU 2023:95). 1 STY-2024/253